

Жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы білім беруге арналған жинақ

EASST білім беру жинағы, жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы ресми және бейресми түрде, мағлұмат беру мен көмек көрсету мақсатында арнайы әзірленген құрал.

Бұл құрал педагогтар мен ата-аналар, кіші және орта жастағы балаларға жол қауіпсіздік ережелерін сақтауды үйретудің қарапайым ойын нысандары мен әдістерін қолдану арқылы ұйымдастыруға көмектеседі.

Жинақ балалардың кіші және орта жастағы жас шамасына сәйкес, жол қозғалысы қауіпсіздігінің негізгі ережелерін оқытуға қажетті ресурстар (материалдарды) мен мағлұматтарды қамтиды.

Білім жинағындағы барлық тапсырмалар келесі бағыттарға негізделеді:

- Жол қозғалысы және оған байланысты қауіпті **түсіну**.
- Жол бойындағы **тәртіп**.
- Жолда қауіпсіздікте болуға мүмкіндік беретін **қауіпсіз және дұрыс іс-әрекет**.

Жол жүру ережелерін не үшін білу қажет?

Дүние жүзі бойынша, күн сайын жолда немесе жол бойында, орта есеппен алғанда 18 жасқа дейінгі жас шамасында-500 адам қаза болады. Жол апаттары қаза болудың негізгі себебі болып табылады және апаттар дүние жүзінің әр аймағында жиі тіркеледі, олардың құрбандары арасында, әсіресе, жастар көп.

Кіші және орта жастағы балалардың қауіпсіздігі туралы сөз қозғалғанда, жол жүру қауіпсіздігі жоғары өмірлік маңызға ие. Оларға қауіпсіздіктің негізгі ережелерін үйрету ешқашан ерте емес. Дүние жүзі бойынша, әр күн сайын жол бойында 1,2 миллионнан астам адам қаза болады және ондаған миллион адам жарақаттанады, зақымданады немесе мүгедек болады.

Әдетте, жоғары дәрежеде қауіпке ұшырайтын -балалар, себебі:

- Кішкентай балалар үшін жол жағдайын көру, сонымен қатар жол бойында жүргізушілер назарына іліну қиындыққа түседі.
- Ересектерге қарағанда, қауіпті жағдайды анықтауға және қауіпсіз әрекет туралы дұрыс шешім қабылдауға балалардың кемелдігі жетіспейді.
- Олар физиологиялық тұрғыдан кішірек, сол себепті жол апатына ұшыраған жағдайда балалар үлкен зардап шегеді.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

Жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы білім беруге арналған жинақ (жалғасы)

Оқытушылар балаларға өмірлік маңызы бар ережелерді үйретіп, жолдағы қауіпсіз тәртіпті тәрбиелеу арқылы балаларды қорғай алады.

Жасы кіші балаларға жолдың және көлік құралдарының төндіретін қауіпі туралы мағлұмат беріп, сонымен қатар оларға жолдағы қауіпсіз және дұрыс іс-әрекет туралы түсінікті қалыптастыру қажет, бұл олардың есеюінің екі маңызды аспектісі болып табылады.

Жол-көлік қозғалысының қауіпсіздігі - бұл кіші және орта жастағы балалардың назарын аударуға арналған керемет құрал. Бұл құрал кіші жастағы балаға мағлұмат беру арқылы, ересектерді де қажетті мағлұматпен қаруландырады, өйткені тапсырмаларды орындау барысында, балалар да, ересектер де жол қозғалысының қатысушысына айналады, ал жол қозғалысының қауіпсіздігі, барлығымызға да қатысты.

Білім беру жинағына кіріспе

Кіріспе

Осы жинақ жол қауіпсіздік ережелерімен қатар, жол қозғалысының қауіпсіздігінің ұстанымдарымен таныстыруға бағытталған қызықты және интербелсенді сабақтарды ұсынады.

Жинақ үш бөліктен құралады:

- 6 жасқа дейінгі аралық
- 6 – 11 жас аралығы
- 12– 14 жас аралығы

Әр бөлімдег ітақырыптар білім алушылардың жас ерекшеліктеріне байланысты өзгереді, бірақ барлық бөлімдер жинақтың негізгі мақсатына сәйкес келеді.

Жинақты пайдалану нұсқаулығы

Жинақтың әрбір бөлігі, баланың жас ерекшелігіне сәйкес мағлұматтар мен тапсырмаларды, сонымен қатар кіріспе ескертулерді және оқытушылармен топ жетекшілеріне арналған ұсыныстарды қамтиды.

ЖОЛ КАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

Жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы білім беруге арналған жинақ (жалғасы)

Осы негізгі ескертулер және материалдар сізге кіші және орта жастағы балалармен жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша сабақтар жүргізу үшін қажет болатын барлық қажетті ақпаратты қамтиды.

Ресурстық қор құрамында: оқытушы басшылығымен жүргізілетін САБАҚТАР (жоспарланған сабақтар және жаттығулар), сонымен қатар көбейтіп және балаларға таратып қолдануға болатын ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛДАРЫ бар.

Жинақтағы тапсырмалар мен үлестірме материалдар, жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы мағлұмат беруге арналған бағдарламаның негізін құрайды, сабақ немесе сабақтан тыс өткізілетін шараларға қосымша ретінде қолданылуы мүмкін.

Біз бірнеше апта ішінде күн сайын, үлестірме материалдарды қолдану арқылы әр түрлі сабақтарды өткізу, сонымен қатар жол қозғалысының қауіпсіздігі ережелерін мүмкіндігінше жиі қайталау жолдарын ұсынамыз.

Сонымен қатар, жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы нақты мәселелерге назар аудару үшін, үлестірме материалдар мен тапсырмаларды жеке қолдануға да болады. Тапсырмалардың әрқайсысы жол жүру қауіпсіздігі ережелерімен хабардар етіп, сауаттылықты жетілдіру мақсатында дайындалған жеке жаттығулар болып табылады.

Жинақ материалдарын пайдаланған кезде, келесіні есте сақтаған жөн:

Негізгі ұстанымдар

Әр бөлімге арналған оқытушы жазбалары, білім алушылар тобының жас ерекшелігіне сәйкес дайындалғандығы, жинақтың **Негізгі ұстанымдарын** айқындайды. Әр жаттығу негізгі ұстаным мен мақсатқа бағытталады. Жаттығулар мен тапсырмаларды орындау барысында, негізгі ұстанымдар есте сақталған жөн.

Белсенді білім алу

Кіші және орта жастағы балалар қызығушылық танытып, белсенді болған жағдайда жақсы білім алады. Сабақтарды балалардың белсенділігін арттыру мақсатында барынша **интерактивті** түрде ұйымдастыруға тырысыңыз. Осы материалдарды пайдаланған кезде, өтінеміз, келесіні есте сақтаңыз:

Шынайы өмір тәжірибесі

Жол жүру, жол қозғалысы және жолдардағы қауіпсіз іс-әрекет туралы білім алған кезде, кіші және үлкен жастағы балалар үшін өзінің жеке тәжірибесіне иемдену мүмкіндігі аса маңызды. Жол қозғалысының қауіпсіздігі сабақтарына, әрқашан **сыртта ұйымдастырылатын тәжірибелік сабақтарды** қосуға тырысыңыз.

ЖОЛ КАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

Жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы білім беруге арналған жинақ (жалғасы)

Терминологияны түсіну

Балалар жол қозғалысының қауіпсіздігін түсінуі үшін, олар осы тақырыпқа **сәйкес сөздік қорды** меңгеруі тиіс. Сіз пайдаланатын терминологияның білім алушы балаларға таныс және түсінікті екендігіне көз жеткізіңіз. Осы шартты, әсіресе, кіші жастағы балалармен жұмыс жасаған кезде ескерген жөн, басқа жас ерекшеліктегі топтарымен жұмыс жасағанда да, осы шартты міндетті түрде естен шығармау керек.

Айырмашылықтар

Бұл жинақтың негізгі мақсаты-жолда балалардың қорғанысын қамтамасыз ету үшін, жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша жалпы қолданылатын ережелер және жол тәртібін үйрету. Алайда, сіздің топтағы балалардың жол және жол қозғалысы туралы жеке **тәжірибесі** және өздерінің **жеке түсінігі** болуы мүмкін, мұндай жағдайда сізге өз сабақтарыңызды бейімдеу қажет болуы мүмкін. Мысалы, кейбір балалардың отбасында автокөлік болмауы мүмкін, немесе, олар тұратын жерде жаяу жүргіншілер жолы болмауы мүмкін. Сонымен қатар, әр түрлі тұрмыстық жағдайларға байланысты, қалалық жерде және ауылдық жерде тұратын балалар бір-бірінен өзгеше мәселелерге тап болады, осындай жағдайлар сабақ барысында ескерілу керек және бір мәселені әр түрлі қырдан қарастырылу қажеттілігі де пайда болуы мүмкін.

Сақтық

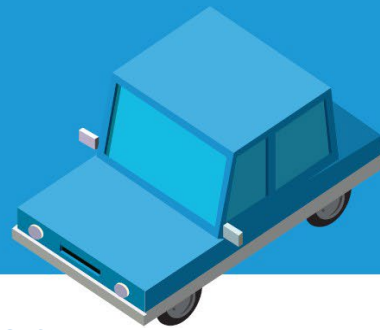
Топ жетекшілері, әрқашан алдымен топтағы балалардың жақындарының немесе достарының елеулі жол-көлік оқиғаларына түскендігін/түспегендігін біліп алу қажет. Мұндай жағдайда айрықша тәсіл және сақтық қолданылу керек, сонымен қатар, баланың ата-анасы, немесе ата-ана болмағанда баланы қарайтын адамға, баланы сабаққа дайындау қажеттілігі ескертілген жөн.

Ата-аналарды немесе ата-ана болмағанда баланы қарайтын адамды тарту

Жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша балалармен жүргізілетін сабақтарға, қосымша ретінде, ата-аналарының тартылуы және қатысуы маңызды. Балаларға ата-ана мысалы елеулі әсер тигізеді. Жинақта ата-аналарға арналған хат бар, бұл хат оларға балалар нені үйреніп жатқандығы туралы хабардар болып және сол білімді бекітудің жоларын көрсетеді.

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

12-14

12-14 жас – Кіріспе ескертулер

Жинақтың осы бөлімі келесі негізгі ұстанымдарға үйретеді:

Аса сақ бол және әрқашан қауіптерге назар аудар.

Жолдың жанында тәуекелге барма.

Жол қозғалысының қауіпсіздігі бәріне ортақ.

Құрдастар көрсететін қысымнан сақтан.

Әрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүр.

Жинақтың осы бөлімі 12 жастан 14 жасқа дейінгі жасөспірімдерді жол қозғалысының қауіпсіздігіне үйретеді. Осы жас тобын сабаққа тарту қиын, себебі осы жастағы балалар жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша негізгі ұрандарды, едәуір біледі, және «жол қозғалысының қауіпсіздігі – бұл тек кішкентай балалардың мәселелесі» деген ойда болуы мүмкін.

Дегенмен, бұл жас тобын оқыту өте маңызды. Жасөспірімдер кіші жастағы балалармен салыстырғанда зор тәуелсіздікке ие. Жолдарда қаза болу және елеулі жарақаттар алу бойынша ең жоғары қауіп топтарының бірінде орналасады. 10 жастан 24 жасқа дейінгі жас тобында жол-көлік жарақаттары қаза болудың негізгі себебі болып табылады.

Балалықтан жасөспірімдік немесе жастық шаққа ауысқан кезде мінездің өзгеруі орын алып, қауіп факторларының дәрежелері өзгереді. Бұл бірнеше себептерге байланысты. Кіші жаспен салыстырғанда, жасөспірімдік шақтағы балалар өткір сезімдерге, және өз мүмкіндіктерін сынауға ұмтылады. Ересектермен салыстырғанда жолдағы қауіпті төменірек дәрежеде болжауға немесе жол-көлік оқиғасының туындау қаупін бағалауға қабілетті. Олар өздерінің қабілеттерін асыра бағалауға, сонымен қатар құрдастар тарапынан көрсетілетін әсерге ұшырап, қауіпті елемей, тәуекелге баруға бейім.

Осы жас тобымен жұмыс жасағанда, жол қозғалысының қауіпсіздігі бірінші кезекте тұрады. Жолдарда қаза болу, жол-көлік оқиғаларының нәтижесінде елеулі жарақаттар алу мүмкіндігін мұқият түсіндіру керек.

European Bank
for Reconstruction and Development

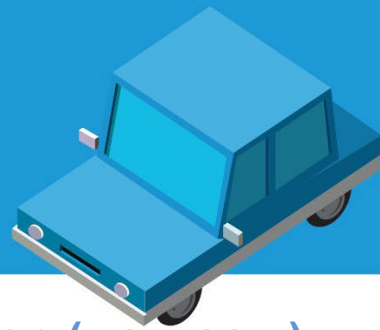
Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрамдас бөлігі

12-14 жас – Кіріспе ескертулер (жалғасы)

Сонымен қатар келесілерге көз жеткізуіңіз керек, сіздің сабақтар қажетті деңгейге бағытталған және оқыту үрдісінде:

- Оқу жасөспірімдермен бұрын меңгерілген білімдерде негізделеді.
- Талқылау және ортақ қатысу қажетті.
- Оқу жасөспірімдер өміріне қатысты және жеке тәжірибені қамтиды.
- Оқу тәжірибелік міндеттерді және шынайы өмірден алынған жобаларды қамтиды.
- Жүріс-тұрыс қауіптері және құрдастар тарапынан келтірілген қысым талқыланады.
- Балаларды жолдағы әрекеттерінің жауапкершілігін түсінуге үйрету.

Жұмыстың басы

Қауіптерді және Қауіпті жүріс-тұрысты түсіну

Осы жинақтағы бірінші бірнеше сабақ және үлестірме материалдар жасөспірімдерді жолдағы қауіптерде шоғырлануға мәжбүрлейтіндей әзірленген. Осы жаттығулардың орындалуы жасөспірімдерден өзінің жеке жүріс-тұрысын қарастыруды және рұқсат етілетін және рұқсат етілмейтін тәуекел туралы ойлауды қажет етеді.

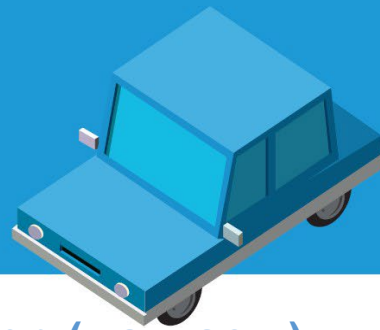
САБАҚ: ‘Қауіпті жүріс-тұрыс–Топта талқылау’ бұл сабақ жасөспірімдерге өзінің жеке жүріс-тұрысы туралы ойлауға мүмкіндік береді және олардың тәуекелдерге қатысты көзқарасын тексереді.

САБАҚ: ‘Қаншалықты Қауіпті?’ Сабақ барысында осы тақырыпты меңгеру жалғасады, сонымен қатар жасөспірімдер ойланып, жүріс-тұрыс қауіпінің дәрежесін талқылай алады.

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Сапарды Жоспарлау’ және **‘ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Сіздің қауіпсіздікті бағалау’** осы жазбаша тапсырма жасөспірімдердің қауіпті жүріс-тұрысына қатысты. Тапсырмалар талқылау және меңгерілгенді тәжірибеде қолдана алу үшін жасалған.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

12-14 жас – Кіріспе ескертулер (жалғасы)

Барлығына арналған Жол Қозғалысының қауіпсіздігі

САБАҚ: ‘Жол Қозғалысының Қауіпсіздігі бойынша Науқан’. Бұл сабақ жасөспірімдерге жолдың жанындағы қауіпсіз жүріс-тұрыс саласындағы өзінің жеке білімдерін пайдалануға және ғибратты жол қозғалысы қауіпсіздігінің негізгі ұрандарын бекітуге мүмкіндік береді.

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Өз пікіріңді білдір’. Бұл сабақ жасөспірімдердің жол қозғалысы қауіпсіздігінің тақырыбын талқылауда белсенді қатысуын болжайды, және оларға осы тақырыптың қаншалықты маңызды екендігі туралы ойлауға мүмкіндік береді.

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: ‘Себеп және Салдар’. Осы тапсырма жасөспірімдерге әр түрлі көзқарас тұрғысында белгілі бір қылықтардың зардаптарын, және әрекет нәтижелерін меңгеруге мүмкіндік береді.

Құрдастар Тарапынан көрсетілетін Қысымнан сақтан

САБАҚ: ‘Құрдастар Тарапынан көрсетілетін Қысым–Театрландырылған Көрініс’. Осы сабақ құрдастар қысымы, сонымен қатар осы қысымға төтеп беру сияқты ұғымды зерттеу үшін көріністік ойынды пайдалануға мүмкіндік береді.

Әрқашан Қауіпсіздік Белдігін тағып жүр

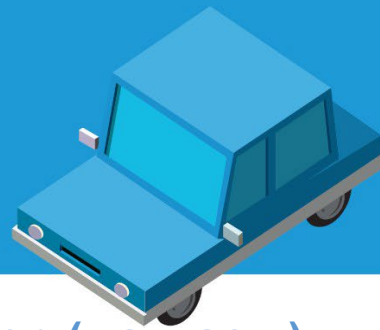
ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Қауіпсіздік белдіктері. Осы ақпараттық парақша көптеген негізгі аңыздарды – қауіпсіздік белдіктерін пайдалану тақырыбына қатысты ұйғарымдарды және оларды пайдалану бойынша кедергілерді қамтиды. Бұл ақпарат осы тақырып бойынша жақсы шолу ретінде қолданылуы мүмкін.

Жүргізушілердің жүріс-тұрысы

Келесі екі сабақ балаларды жас жүргізушілерге қатысты тақырыптармен таныстырады. Жасөспірімдер көлік жүргізуді үйренген сәтке дейін осы мәселелер бойынша хабардарлықты жоғарылату маңызды.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

12-14 жас – Кіріспе ескертулер (жалғасы)

САБАҚ: ‘Жүргізушілердің жүріс-тұрысы’. Бұл жаттығу жасөспірімдерге жол қозғалысының қауіпсіздігімен байланысты бірқатар мәселелер, соның ішінде автокөлікті алкогольдік мастану жағдайында басқару, зейінсіз дерексіз көлік жүргізу, қауіпсіздік белдіктерін пайдалану, жылдамдықты асырмау бойынша зерттеулер жүргізуге және шағын презентациялар әзірлеуге мүмкіндік береді.

САБАҚ: ‘Қауіпсіз Жүргізу Бақылау’. Осы тәжірибелік сабақ, балаларға жүргізушінің жүріс-тұрысын тікелей бақылауға және көтерілген мәселелерді талқылауға мүмкіндік береді.

Қорытынды жасайық

САБАҚ: ‘Сертті уәде жазылған ашықхатты ойлап шығарыңыз’. Осы қорытынды тапсырма жасөспірімдерге үйренген білімдердің барлығын біріктіруге, сонымен қатар жол қозғалысының қауіпсіздігіне қатысты өзінің тұрақты адалдығы туралы уәде беруге мүмкіндік береді.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

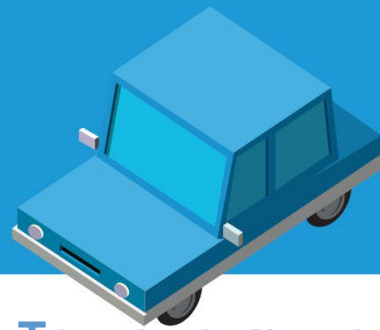

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрамдас бөлігі

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

12-14

САБАҚ: Қауіпті жүріс-тұрыс –Топта талқылау

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізеді. Жазбалар топ жетекшісіне арналған, балаларға үлестіруге арналмаған.

Қажетті уақыт: 30 минут.

Негізгі ұрандар: Жол ортасынағы қауіптерді түсіну, жолдар жанындағы қауіпсіз жүріс-тұрыс, жасөспірімдер және жас жүргізушілер үшін жолдардағы әлеуетті қауіптер.

Мақсаты: Жастар жеткіліксіз тәжірибенің, өз күшін асыра бағалаудың нәтижесінде жол-көлік оқиғаларға жиі ұшырайтын айрықша қауіпті жас тобына жататындығын түсінуге үйрету.

Сабақ балалардың жолдардағы қауіпті жүріс-тұрыс, және қауіпсіздікте болу үшін жасалатын әрекеттер бойынша тақырыпты топтық талқылауда белсенді қатысуын қарастырады.

Топтағы балаларға, зерттеу нәтижелеріне сәйкес, жеткіліксіз тәжірибесіне байланысты, олар жол қозғалысының қиын жағдайына толық бағдарлануға және қауіптілік туындаған кезде жол жағдайын тұтастай бағалауға қабілетсіз екендігін түсіндіріңіз. Сондай-ақ, жасөспірімдер жасының ерекшелігі - қауіптілікті елемей және өз мүмкіндіктерін сынау мен экспериментке ұмтылуда қауіпті "бейтарап" мінез-құлықты көрсету болып табылады.

Жастар, ерекше жас тобы ретінде, жолдағы қауіптерге жиі ұшырайды – жол-көлік оқиғаларында қаза болған және зардап шеккен адамдардың 30% астам бөлігі бұл 25 жасқа толмаған жастар. 10 бастап 24 жасқа дейінгі жас тобында жол-көлік жарақатынан қаза болудың негізгі себебі болып табылады.

Жастардан төмендегі тізімді талқылауды және қандай да бір жүріс-тұрысты немесе өзіндік қырларды өзінде немесе олардың достарында табуына қатысты қарап шығуды сұраңыз. Осындай жүріс-тұрыс түрлері қалай оларға қауіп төндіреді? Қауіпсіздікте болу үшін олар өз әрекеттерінде нені өзгерте алады?

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

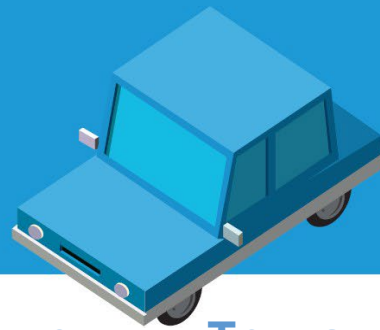

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігін қарымдестенді

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

12-14

САБАҚ: Қауіпті жүріс-тұрыс – Топта талқылау (жалғасы)

- Жолдарда өзін қауіпті ұстау – жол қозғалысының қауіпсіздігі туралы ойлау бұл тек кішкентай балалар үшін.
- Менмендік танытып, басқалармен орын алған жағдай сенімен орын алмайтындығында сенімді болу және осы себептен қауіпті елемеу.
- Ұялы телефонды пайдалану немесе жолдан өту кезінде құлаққап кию.
- Үй жанында өз достарымен бірге сандалу.
- Автокөлікте болғанда қауіпсіздік белдігін тақпау.
- Кешкі-түнгі мезгілде ашық түсті киімсіз серуенге шығу – бұл жүргізушілерге сізді байқауға қиындық туғызады.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

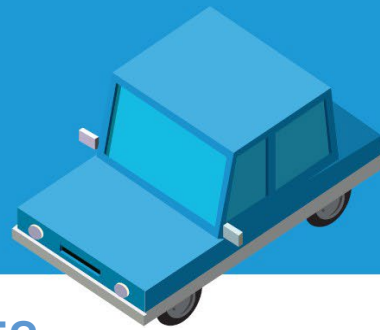

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің ұйымдастырылуы

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

САБАҚ: Қаншалықты Қауіпті?

Оқытушы жазбалары: Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізеді. Жазбалар топ жетекшісіне арналған, балаларға үлестіруге арналмаған.

Қажетті уақыт: 30 минут.

Негізгі ұрандар: Жолда аса мұқият бол және өзінді қауіпсіз ұста. Бостан-босқа тәуекелге барма.

Мақсаты: Жасөспірімдерді күнделікті өмірмен байланысты тәуекел дәрежесі туралы ойлауға, қолайлы және қолайсыз тәуекелді анықтай білуге үйрету.

Келесі беттегі тұжырымдары бар бірнеше жинақтарды басып шығарыңыз және кесіп алыңыз.

Жастарды шағын топтарға бөліп, әр топқа ұйғарымдар жинағын таратыңыз. Әр топқа ұйғарымдарда келтірілген сценарийлерді талқылауға және олардың әрқайсысымен байланысты тәуекел дәрежесін бағалауға талқылау тапсырмасын беріңіз. Олар талқылауды аяқтағаннан кейін келтірілген ұйғарымдарды үшке бөліңіз:

- Шағын тәуекел – Мен мұны жасайтын едім.
- Бәлкім, қауіпті шығар – Жақсы ой емес.
- Өте қауіпті – Ешқашан мұны жасама.

Барлық топтар тапсырманы орындағаннан кейін оларға берілген ұйғарымдарды үшке бөлу керек, кейін бірге талқылау үшін барлық топтарды бірге жинаңыз.

Балалардан қандай ұйғарымдарды қандай топқа қойғандығын және оның себебін сұраңыз. Олардан жауаптарды салыстыруды сұраңыз, және барлығы келісетіндігін/келіспейтіндігін сұраңыз. Егер кімде-кімнің келіспейтіндігін көрсеңіз – келіспеуінің себептерін талқылауды сұраңыз.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

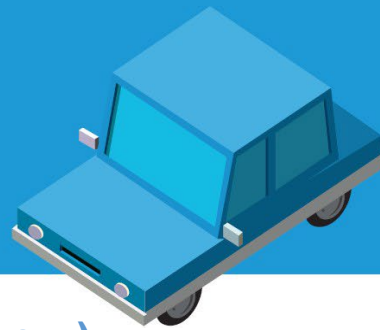

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігін құрамдестыны

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

12-14

Қаншалықты Қауіпті? (жалғасы)

Жаяу жол бойынша серуендеген кезде ұялы телефонды қолдану

Мектепке кешігу

Кешкі-түнгі мезгілде ашық түсті киімсіз серуенге шығу

Автобус аялдамасында достармен айналсоқтап жүру

Саябақта футбол ойнау

Құлаққап арқылы музыка тыңдап, жолдан өту

Жүргізушіні белгіленген қозғалыс жылдамдығын асыруға итермелеу

Үйге қайтып бара жатқанда, автокөліктің артқы отырғышында ойнау

Қауіпсіздік белдігін тақтау

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

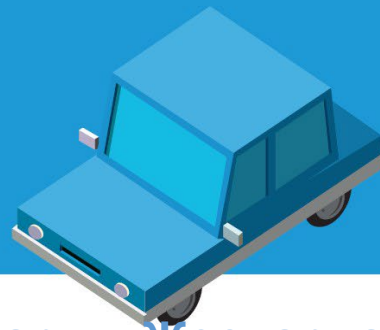

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің ұйымдастырылуы

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Сапарды Жоспарлау¹

Жылына сендер үй және мектеп арасында шамамен 400 рет сапар шегесіңдер. Бұл тапсырма сендерге осындай сапарға жаңаша қарауға және осындай сапарды қауіпсіз қылудың ықтимал жолдарын талқылауға көмектеседі.

Мектепке апаратын жолды көрсететін жергілікті елдімекен картасын табыңдар немесе бейнелеңдер.

Төменде келтірілген кезеңдерді қолданып, өз сапарларыңды талдаңдар және тарату кестесін шкала түрінде пайдаланыңдар. Ол сапар барысындағы ықтимал қауіптерді, сонымен қатар оларды төмендету жолдарын қарастыруға көмектеседі.

- Әр кезеңдегі әлеуетті қауіптер тізімін құрастырыңдар.
- Әр қауіп үшін тәуекел дәрежесін бағалаңдар – жоғары, орташа немесе төмен? Тәуекелдің алдын алу немесе кеміту және өздеріңді қауіпсіздікте сақтау жолдарын ойластырыңдар.

Төменде шкала түріндегі кестеде мысалы келтірілген. Осы шкала мысалын мұқият зерделеп, кейін сапарға арналған бос шкала кестесін толтырыңдар.

¹Осы материал бастапқыда Ұлыбритания Көлік Департаментімен, «Ойла» компаниясымен жарияланды және біз оларды пайдалануға рұқсат берген үшін оларға алғыс білдіреміз. <http://think.direct.gov.uk>

European Bank
for Reconstruction and Development

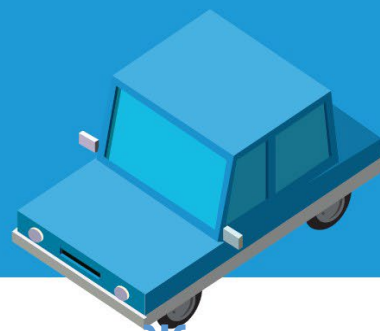
Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрамдас бөлігі

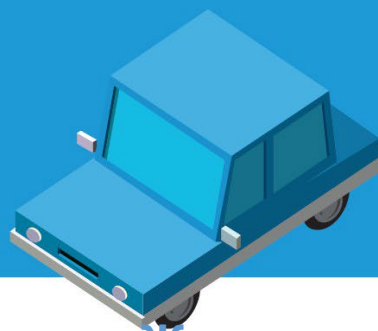

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Сапарды Жоспарлау (жалғасы)

Менің сапарымның кезеңдері	Қауіптер	Тәуекелдер	Менің сапарымды қауіпсіз қылу жолдары
Көше бойымен жаяужолсыз бас жолға қарай жүру	Осы көшемен келе жатқан автокөлік соққысына ұшырау тәуекелі	Орташа/ жоғары	Көлік құралдарының қозғалысына қарама-қарсы көше жиегімен, яғни қарама-қарсы жолақпен жүру. Ашық түсті киім кию.
Жаяужол бойынша бас жол бойымен автобустық аялдамаға қарай жүру	Кіреберіс жолдан шығатын автокөлік соққысына ұшырау тәуекелі	Орташа/ төмен	Сақ болу. Достарға немесе телефонға назар аудармау. Құлаққаптарды пайдаланудан сақтану.
Автобуста жол жүру	Автобус кенеттен тоқтаған жағдайда құлау тәуекелі	Төмен	Отырғыш табу немесе, егер тұрсаңдар, тұтқадан ұстау.
Автобустан шығу және мектепке алып баратын жолға ауысу	Автокөлік соққысына ұшырау тәуекелі	Орташа	Автобустан шыққасын ол аялдаман жүріп кеткенше күту керек. Көліктер жүретін бөліктен өту үшін, жүргіншілер өтпесін табу. Жолдан өтпес бұрын тоқтау, қарау және тыңдау.

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

12-14

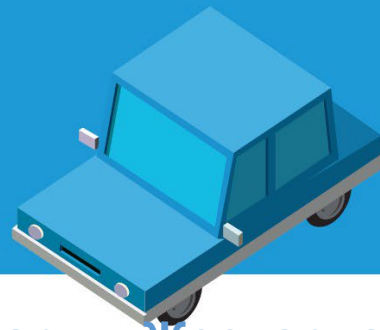
ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Сапарды Жоспарлау
(жалғасы)

Мектепке баратын сапарды талдау үшін, осы кестені пайдаланыңыз.

Менің сапарымның кезеңдері	Қауіптер	Тәуекелдер	Менің сапарымды қауіпсіз қылу жолдары

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

12-14

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Сапарды Жоспарлау (жалғасы)

Қосымша ретінде, егер сапар барысында қандай да бір күтпеген жағдай орын алса, сендердің қандай шаралар қабылдайтындарыңды ойластырыңдар?

- Егер сендер кешігіп жатсаңдар және қатты асықсаңдар, не болады?
- Егер сендер өз автобустарыңды өткізіп алсаңдар немесе ешкім сендерді үйге жеткізіп тастамаса, не болады?
- Егер сендердің достарың жолдың жанында айналсоқтап жүрсе, не болады?

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің ұйымы

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Өз қауіпсіздігіңізді бағалаңыз

Бұл сабақ жеке қауіпсіздікті, және жолдардағы өздеріңнің жүріс-тұрыстарыңды бағалауға көмектеседі.

Төмендегі кестеге қарап, кестеде келтірілген әрекеттердің әрқайсысын қаншалықты жиі жасайтындарыңды ойластырыңдар:

	Сирек	Жүйелі	Әрқашан
Өз сапарларыңды жеткілікті уақыт жоспарлайсыңдар ма?			
Кешкі-түнгі мезгілде серуендегенде, жүргізушілерге сендерді байқауға көмектесетін ашық түсті киім киесіңдер ме?			
Жолдан өткенде, құлаққаптарды пайдаланасыңдар ма?			
Көліктер жүретін бөлік жанында ұялы телефонды пайдаланасыңдар ма?			
Тұраққа қойылған автокөліктер арасында жолдан өтесіңдер ме?			
Автокөліктер қозғалысының ағынына қарамастан жолдан өтесіңдер ме?			
Көліктер жүретін бөліктен жүгіріп өтесіңдер ме?			
Көлікпен сапар шеккен кезде қауіпсіздік белдігін тағасыңдар ма?			

Кестені толтырғаннан кейін, жауаптарыңды топтағы басқа балалардың жауаптарымен салыстырыңдар және жеке қауіпсіздікті жақсартудың ықтимал жолдарына қатысты ойланыңдар.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

САБАҚ: Жол Қозғалысының Қауіпсіздігі бойынша Науқан

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізеді. Жазбалар топ жетекшісіне арналған, балаларға үлестіруге арналмаған.

Қажетті уақыт: Кемдегенде 1 – 2 сағат немесе ұзағырақ, аса өршіл жоспарлар үшін.

Негізгі ұрандар: Тоқта, Қара және Тыңда, Кішкентай балалар ересек адамдардың қолдарынан ұстау керек, Ашық түсті бол, Әрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүр.

Мақсаты: Жасөспірімдерді жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша негізгі ұрандар туралы ойлануға мәжбүрлеу және оларға, нақты әрекетті жоба аларда қатысу арқылы, оларды меңгеруге көмектесу.

Жасөспірімдерге кішкентай балаларға арналған жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша науқан әзірлеуге тапсырма беріңіз. Олармен осы науқанды ұсыну жолдарын талқылаңыз.

Науқан негізделетін ұранды талқылауға жасөспірімдер назарын аударудан бастаңыз. Олар келесі ұрандардың бірін таңдауы мүмкін:

- Тоқта, Қара және Тыңда
- Ересек адамның қолынан ұста
- Ашық түсті бол
- Әрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүр

Жасөспірімдер ұранды таңдағаннан кейін, олар өздігінен немесе шағын топтарда өз науқаны үшін материалдарды әзірлеуді бастау керек. Олар әр түрлі әдістерді қолдана алады, соның ішінде:

- Плакаттар
- Ойындар немесе оқиғалар
- Парақшалар
- Видео немесе әлеуметтік бұқаралық ақпарат құралдары (қолжетімді ресурстардың болуына баланысты).

Балалардың, науқанды әзірлеген кезде, өз аудиториясын тарту жолдары (науқан кім үшін әзірленеді) туралы ойланатындығына және олардың барлық науқан арасында бірнеше мәрте айтылатын негізгі ұранды жобада айқындайтындығына көз жеткізіңіз.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрамдас бөлігі

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

12-14

САБАҚ: Жол Қозғалысының Қауіпсіздігі бойынша Науқан (жалғасы)

Оларға өз материалдарын әзірлеу үшін жеткілікті уақыт беріңіз және оларға, мүмкіндігінше, барлық ресурстарды ұсыныңыз.

Егер мүмкін болса, аяқталғаннан кейін жасалған жобаларды пайдалана алатын мектепке дейінгі балалар немесе кіші жастағы балалар топтары үшін осы жобаға сілтеме жасаңыз.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің ұйымдастырылуы

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Өз пікірінді білдір²

Төменде жасөспірімдердің жол қозғалысының қауіпсіздігіне қатысты дәйексөздері келтірілген.

Шағын топтарға бөлініп, жасөспірімдердің пікірлерін талқылаңыз. Олардың айтқаны дұрыс па? Сіз келісесіз бе немесе келіспейсіз бе? Неге?

Ересек адамдар үнемі жолдардың қауіпті екендігі және көліктер жүретін бөліктен қауіпсіз жерде өту қажеттілігі туралы сөз қозғайды. Алайда өздері жолдан өткен кезде, олар қалаған жерде жолдан өтеді. Егер олар жол қауіпсіздігі туралы уайымдамаса, мен неге

Менің достарым сауық-сайран құрып, көлік алдында жүгірді. Маған бұл орынсыз іс сияқты көрінді, бірақ олар мені қорқады деп ойлағанын қаламадым. Сондықтан мен оларға қосылдым. Мен бұлай тек бір рет жасадым.

Бастауыш мектепте біз жол қауіпсіздігі туралы көп нәрсе үйрендік. Енді бұл маңызды емес, себебі мен кішкентай бала емеспін. Біз бұл тақырыпты талқыладық. Менің достарымның ешқайсысы зардап шеккен жоқ. Менің ойымша, бұл туралы уайымдауыма себеп жоқ.

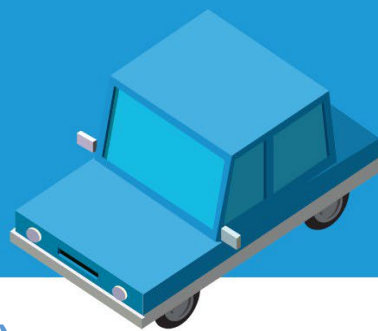
Біз тұратын жерде қауіпсіздікте болу мүмкін емес.

²Материал бастапқыда Ұлыбритания Көлік Департаментімен, «Ойла» компаниясымен жарияланды және біз оларды пайдалануға рұқсат берген үшін оларға алғыс білдіреміз. <http://think.direct.gov.uk>

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

12-14

Өз пікіріңді білдір (Жалғасы)

Мен ережелер мәнін білемін, бірақ олар әрқашан шынайы өмірде есте қалмайды. Мен мектепке кешігіп жатқанда, бар ойым мектепке уақытылы бару қажеттілігімен байланысты. Бір күні мен жолдан жүгіріп өтіп, велосипедтегі қарт кісіге соғыла жаздадым. Менің ойымша, менің жолым болды.

Жол қозғалысының қауіпсіздігі? Жоқ, мен бұл туралы ойламаймын. Бұл туралы күн сайын теледидар немесе радио бойынша хабарламайды, қарумен жасалған қылмыстар туралы көп хабар естиміз. Осы жаңалықтар менің үрейімді ұшырады.

Менің ойымша, бұл туралы уайымдамаған жөн. Менің айтып отырғаным, егер сізге автокөлік астына түсу бұйырса, демек солай болады. Егер сіз сәйкес мезгілде сәйкес жерде болмасаңыз, сіз орын алатын жағдайдың алдын ала алмайсыз. Сіздің ойыңыз осындай ма?

Мен, әдетте, артқы отырғышта қауіпсіздік белдігін тақпайтынмын. Бұл белдіктер өте қолайсыз және, жалпы алғанда, мен белдік тағатын жастан өсіп кеттім. Бірақ кейін мен жарнамалық ролик көрдім. Аталған роликте қауіпсіздік белдігін тақпаған кезде орын алатын жағдайлар туралы айтылды, және бұл, іс жүзінде, мені ойландырды. Енді мен қауіпсіздік белдігін іліктіріп жүрмін. Сенің ойыңша, мен тым сақпын ба?

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрамдас бөлігі

ЖОЛ КАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Себеп және Салдар³

Төменде келтірілген мәтін Арсен атты он үш жастағы баланың қатысуымен орын алған жол-көлік оқиғасын сипаттайды. Арсен апаты туралы оқыңыз, және кейін, төмендегі ақпаратты пайдаланып, апатқа тартылған әртүрлі қатысушылар тұрғысында осы жол-көлік оқиғасы туралы ой қозғаңыз.

Арсеннің апаты

Бұл Дүйсенбі таңғы мезгіл еді және Арсен атты 13 жастағы бала мектепке асықты. Ол кешігіп жаты және сонымен қатар өзінің досы Азаматтан хабарлама алды, онда ол өзінің мектепте екендігін хабарлады. Азамат, олардың сабақтар басталғанға дейін доп ойнап үлгеруі үшін, Арсеннің мектепке барынша жылдам келуін өтінді.

Арсен жолдың қарама-қарсы жағында өзінің автобусын көрді. Ол автобусқа үлгеру үшін жолға жүгіріп шықты. Оны көлік соғып кетті, машинаны артқы отырғышындан әрестесі отырған жасана жүргізді.

Арсен көлукті көрмеді, ал жүргізуші тоқтап үлгермеді.

Арсен аяқ және бас жарақаттарымен ауруханаға түсті, оларды емдеуге бірнеше ай қажет болады.

Соқтығысқаннан кейін, Арсен біраз уақытты еш нәрсе жасамай өткізді. Ол жазыла бастаған кезде, үй тапсырмалары бойынша оқу бағдарламасын қуып жету үшін оған өзінің барлық бос уақытын осыған жұмсауға тура келді. Ол жыл соңындағы мектеп сапарына бармай, өз достарымен уақыт өткізе алмады.

Төменде апат қатысушыларының пікірлерін оқып шығыңыз. Әр кейіпкердің бастан кешкенін, олардың әрқайсысына келтірілген зардаптарды және осы апаттың олардың өміріне қалай әсер еткендігін елестетіңіз.

Арсен

“Мен кешігіп жаттым. Кейін Азамат маған өзінің мектепте екендігі және доп ойнағысы келетіндігі туралы хабарлама жазды. Мен автобустың жолдың басқа жағында тоқтағалы жатқандығын көрдім, сондықтан мен оған үлгеру үшін жолға жүгіріп шықтым. Осыдан кейін мен ауруханаға бара жатқанымды ғана еске түсіре аламын. Мен бірнеше айға төсекке таңылдым.”

³Осы материал бастапқыда Ұлыбритания Көлік Департаментімен, «Ойла» компаниясымен жарияланды және біз оларды пайдалануға рұқсат берген үшін оларға алғыс білдіреміз. <http://think.direct.gov.uk>

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Себеп және Салдар (жалғасы)

Осы оқиға Арсенге қалай әсер етті? Ойлап көріңіз:

- Арсеннің физикалық жарақаттары
- Арсеннің өзі жазылған кезде оның достарымен ешнәрсемен айналыса алмауы.
- Ол мектепте болмаған барлық уақыт.
- Арсеннің жолдағы менмендігі.
- Осы инцидент болашақта Арсеннің жүріс-тұрысына қалай әсер ете алады.
- Арсеннің жүріс-тұрысымен қарым-қатынасы.

Азамат

‘Мен мектепте болдым және зерігіп кеттім. Арсен сабақ алдында доп ойнап үлгіру үшін ертерек келуге уәде берген еді. Арсен кешігіп жатты. Мен орын алған жағдай алдында оны асықтыру мақсатында оған хабарлама жаздым. Мен оның осы апатта қаза болмағандығына қуаныштымын.’

Осы жағдай Азаматқа қалай әсер етуі мүмкін? Ойлап көріңіз:

- Ол Арсеннен асығуды сұрағандықтан, орын алған жағдай үшін өзін жауапты сезіне ме?
- Бұл Азаматтың Арсенмен достығына қалай әсер етуі мүмкін?
- Арсеннің достары Азамат туралы қандай ойда
- Болашақта Азаматтың жүріс-тұрысы өзгере ме?

Арсеннің анасы

‘Арсенді мектепке асыққан кезде көлік соғып кетті. Мен әрқашан жолдарда абай болу қажеттілігі туралы ескертетінмін. Оның жолы болды, автокөлік жылдамдықты асырмады.

Ол өзінің тізесін зақымдап, басын соғып алды, және осы себептен оған тігістер салынды. Ол біраз уақыт мектепке бармады.’

Осы жағдай Арсеннің анасына қалай әсер етті? Ойлап көріңіз:

- Ол оған инцидент үшін кінә арта ма?
- Ол Арсенге болашақта не нәрсеге рұқсат береді?
- Арсен өздігінен серуендеген кезде ол Арсенге қалай қарайды?
- Оған қоңырау шалып, Арсеннің апатқа түскендігін хабарлағанда және ол Арсенді ауруханада көргенде, өзін қалай сезінді?

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Себеп және Салдар (жалғасы)

Автокөлік жүргізушісі

‘Бұл өрескел жағдай. Бала машинаның алдына жүгіріп шықты. Мен тоқтап үлгірмедім. Мен өлең айтып, артқы отырғыштағы өз нәрестемді тыныштандыруға тырысқан едім, бәлкім, менің назарым біршама ауытқыған шығар, бірақ, менің ойымша, бұл оқиғаның себебі емес. Алайда сіз ешқашан 100% сенімді бола алмайсыз. Менің басымда бұл қайта-қайта айналып өтуде. Менің баяу жүргенім жақсы болған. Мен жылдамырақ жүрсем, мен оны өлтірім алуым мүмкін еді.’

Осы жағдай автокөлік жүргізушісіне қалай әсер етуі мүмкін? Ойлап көріңіз:

- Оның ойынша, Арсенмен орын алған жағдайға ол кінәлі ме, ішінара кінәлі ме?
- Оның көлік жүргізудегі сенімділігі
- Автокөлікті жөндеу үшін қажетті уақыт және қаржы
- Оның достары және оның жанұясы ол туралы және оның көлік жүргізуі туралы қандай ойда болуы мүмкін?

Полиция Офицері

‘Мен жолдардағы жасөспірімдермен байланысты жағдайларды тым жиі көріп жүрмін. Олар жаяу жүргіншілер ретінде, велосипедтерде, машиналарда апатқа ұшырауда. Жігіттің жолы болды. Жыламдық сәл жоғары болса, ол қаза болуы мүмкін еді.’

Осы жағдай Полиция Офицеріне қалай әсер етуі мүмкін? Ойлап көріңіз:

- Ол жол қозғалысының қатысушылары ретіндегі жасөспірімдер туралы қандай ойда?
- Ол апат орнына келген кезде қандай сезімдерді бастан кешіреді?
- Ол орын алған жағдай туралы Арсеннің анасына хабарлаған кезде қандай сезімдерді бастан кешіреді?
- Осы жағдай оның өз балаларымен қарым-қатынасына қалай әсер етуі мүмкін.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрамдас бөлігі

САБАҚ: Құрдастар тарапынан көрсетілетін қысым – театрландырылған Сабақ Көрініс⁴

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізеді. Жазбалар топ жетекшісіне арналған, балаларға үлестіруге арналмаған.

Қажетті уақыт: Шамамен 1 сағат – топтар санына байланысты.

Негізгі ұран: Құрдастар тарапынан көрсетілетін қысымға берілме.

Мақсаты: Көріністік ойынды қолданып, құрдастар тарапынан көрсетілетін қысым сияқты құбылысты зерттеу, сонымен қатар балаларға қажетті білімдерді беру және осындай қысымға төтеп беру сияқты жүріс-тұрыстар тактикасын түсіндіру.

Бұл тапсырма жасөспірімдердің уақыт бойынша үш-бес минутқа созылатын, қысқа көріністік қойылым жасауында негізделеді.

Егер сізде топ үлкен болса, сізге оларды шамамен бес немесе алты адамнан құралатын шағын топтарға бөлуге болады.

Жасөспірімдерге нұсқаулық беріңіз, оларға жол қозғалысының қауіпсіздігі тақырыбына көріністік қойылым жасау керек, қойылым құрдастар тарапынан көрсетілетін қысым дәлелдерін қамту керек. Көріністе қауіпті жүріс-тұрысты қамтитын жасөспірімдер әрекеттерінің мысалдары көрсетілу керек, сонымен қатар осы әрекеттерге қатысуға бірігу үшін, құрдастар тарапынан көрсетілетін айқын қысымға ұшырайтын жасөспірімдер көрсетілу керек.

Барлық жасөспірімдердің құрдастар тарапынан көрсетілетін қысым сияқты ұғыммен таныс екендігіне көз жеткізіңіз. Сізге олар көріністер жасау бойынша жұмыстарды бастамас бұрын осындай қысымдар мысалдарын талқылауға болады.

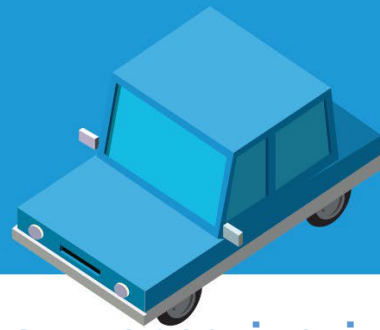
Әр көрініс келесілерді қамту керек:

- Жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша ұран
- Құрдастар тарапынан көрсетілетін қысымға төтеп беруге және қауіпсіз жүріс-тұрысты қамтиатын әрекеттерге тартылудан бас тартуға көмектесетін жүріс-тұрыс тактикалары және желілері
- Құрдастар тарапынан көрсетілетін осындай қысым зардаптары

⁴Осы материал бастапқыда Ұлыбритания Көлік Департаментімен, «Ойла» компаниясымен жарияланды және біз оларды пайдалануға рұқсат берген үшін оларға алғыс білдіреміз. <http://think.direct.gov.uk>

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

САБАҚ: Құрдастар тарапынан көрсетілетін қысым – театрландырылған Сабақ Көрініс (Жалғасы)

Көріністі ойластыру және қойылымға дайындалу үшін жасөспірімдерге 15-20 минут беріңіз. Оқытушы осы кезде сыныпта болу керек және әр топқа назар аударуға тырысу керек, балалардың дұрыс жолда екендігіне және қойылған міндетті орындап жатқандығына көз жеткізу керек.

Жасөспірімдер дайындықты аяқтағаннан кейін – олар бір-біріне өздерінің көріністерінің қойылымын көрсету керек.

Әр көріністі қарағаннан кейін, сізге келесі мәселелерді талқылауға болады:

- Мәселелі жағдайға себепші болған қауіпті жүріс-тұрыс қандай?
- Құрдастар тарапынан көрсетілетін қандай қысым түрі айқын болды?
- Осыған достық/жақын қарым-қатынастар әсер етті?
- Адамдарға немесе мүлікке қандай да бір залал келтірілді ме? Алынған жарақаттар көріністің әр кейіпкеріне қалай әсер етуі мүмкін?
- Кейіпкерлер басқаша әрекет жасай алды ма? Нәтиже естен тандыратын болмауы үшін, керісінше жақсы болуы үшін, олар өзінің жүріс-тұрысының тактикасын өзгерте алды ма?

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрамдас бөлігі

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

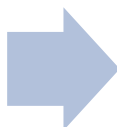

12-14

ҮЛЕСТІРМЕ МАТЕРИАЛ: Қауіпсіздік Белдіктері⁵

Қауіпсіздік Белдіктері өмірлерді сақтайды: қауіпсіздік белдігін тағу сияқты қарапайым әрекет, жол қауіпсіздігі бойынша қандай да бір басқа шарамен салыстырғанда, әлдеқайда көп өмір сақтап қалды. Әлі қауіпсіздік белдігін тақпауға сылтау тауып жатсыз ба? Төменде кейбір көпшілікке танымал сылтаулар және олардың неліктен ақиқатқа сәйкес келмейтіндігі келтірілген.

Мен жақын жерге бара жатырмын және машинаны баяу жүргіземін.

Көптеген қақтығыстар үйден 4 км қашықтықта және 60 км/сағ кем жылдамдық режимінде орын алады.

Қауіпсіздік белдіктері қолайсыз және қысады/ұстап тұрады.

Бастапқыда қауіпсіздік белдіктері қолайсыз болуы мүмкін, бірақ сіз оларға үйреніп кетесіз. Ал ұстап тұруына тоқталсақ, олар осы мақсатқа арналған!

Мен артқы отырғышта отырамын - тек алдыңғы отырғыштағы жолаушыларға қауіпсіздік белдіктерін тағу керек.

Артқы отырғыштардағы белдік іліктірмеген жолаушылар өздерімен қатар, алдыңғы отырғыштарда отыратын адамдарға қауіп төндіреді. Апат кезінде, олар алдыңғы отырғыштарға лақтырылуы немесе басқа жолаушыларға соғылуы мүмкін.

Егер мен апатқа түссем және автокөлік өртенсе немесе суға құласа, қауіпсіздік белдігі мен үшін қақпанға айналуы мүмкін.

Өрттің туындауына немесе судың құлауына алып келетін апаттар барлық апаттардың 1% құрайды. Осындай апаттарда, егер сіз белдік тақпасаңыз, сіз, от немесе су қиындықтарымен ұшырамас бұрын, қаза болуыңыз немесе жарақат алуыңыз мүмкін. Егер қажет болса, сіз қауіпсіздік белдігін шеше аласыз.

Қауіпсіздік белдігі сізді апат кезінде жарақаттауы мүмкін.

Бұл белдіксіз алынатын жарақаттардан аспайды. Қауіпсіздік белдіктері сіздің отырғышта ұстап тұру үшін, сіздің салон ішінде жарақат алудан немесе лақтырылу мүмкіндігінен сақтандыру үшін арналған. Соқтығыс кезіндегі соққы күшінен машинадан лақтырылған адамдардың 75% қаза болады. Қауіпсіздік белдіктері сирек жарақат келтіреді.

⁵Осы материал бастапқыда СІЗДІҢ/Жастар жол қауіпсіздігі үшін ұйымымен жарияланды және біз оларды пайдалануға рұқсат берген үшін оларға алғыс білдіреміз. www.youthforroadsafety.org

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

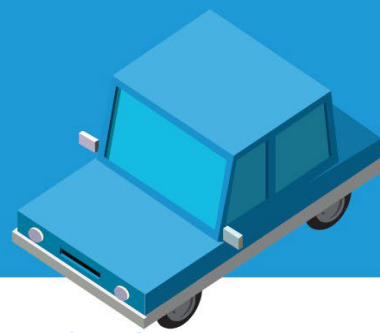

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрамдас бөлігі

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

САБАҚ: Жүргізушілер жүріс-тұрысы

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізеді. Жазбалар топ жетекшісіне арналған және балаларға үлестіруге арналмаған. Бұл сабақ интернетке қосылу мүмкіндігін талап етеді.

Қажетті уақыт: Шамамен 1 сағат.

Негізгі ұрандар: Әрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүр. Ешқашан көлік жүргізген кезде ұялы телефондарды пайдаланба. Көлік жүргізгенде спиртті ішімдіктер ішпе. Жылдамдықты асырма.

Мақсаты: Жасөспірімдерге жас жүргізушілер ұшырайтын мәселелерді меңгеру және түсіну мүмкіндігін беру, сонымен қатар оларға жүргізуші болмас бұрын жағымды қарым-қатынасты және дұрыс икемделуді дамытуға көмектесу.

Жасөспірімдерді топтарға бөліп, олардан жолдағы жүргізушілердің жүріс-тұрысымен байланысты тақырыптарды зерттеуді сұраңыз. Осы жаттығуды орындау үшін сізге интернет қажет болады. Әр топтан осы мәселе бойынша екі минуттық презентация әзірлеуді сұраңыз. Мінсіз жағдайда сіз де келесі тақырыптарды қамту үшін төрт топ құрылады.

- Мастану жағдайында көлік жүргізу (жүргізу кезіндегі төмендетілген зейін) – алкоголь, есірткілер, шаршағандық
- Қауіпсіздік белдіктері
- Жылдамдықты асыру
- Зейінсіз дерексіз жүріс-тұрыс–мысалы, көлік жүргізу кезінде тамақтану немесе ұялы телефон бойынша сөйлесу

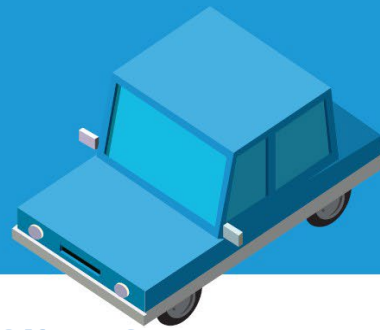
Балалар, бәлкім, келесі мәселелерді қарастырғысы келер:

- Елдегі заңнамалық база/қолданыстағы заңнама қандай? Ол күшейтілу керек пе?
- Жол-көлік оқиғалары бойынша статистика
- Жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша жарнамалық науқандар – сіздің елде немесе дүние жүзі бойынша
- Жасөспірімдердің өздері қалай жағдайға әсер ете алады?
- Осы елді-мекенде жүргізушілерді оқыту үрдісі қалай жақсартыла алады?

Топтағы балалар презентациялар бойынша жұмысты аяқтағаннан кейін – әр топтан басқа топтар алдында презентацияны көрсетуді сұраңыз.

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

САБАҚ: Қауіпсіз Жүргізуші Бақылау

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізеді. Жазбалар топ жетекшісіне арналған және балаларға үлестіруге арналмаған.

Қажетті уақыт: Шамамен 1 сағат бақылау үшін– қосымша уақыт Кейінгі сабақтар үшін.

Негізгі ұрандар: Әрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүр. Ешқашан көлік жүргізген кезде ұялы телефонды пайдаланба.

Мақсаты: Балалардың көлік қозғалысын өздігінен бақылауға қабілетті болуы үшін және жүргізушілердің қауіпті және қауіпсіз жүріс-тұрысы туралы ой қозғауы үшін.

Сабақты өткізу үшін жасөспірімдердің жергілікті жол айырығына серуенін ұйымдастырыңыз, балаларды шағын топтарға бөліңіз, олар 20 минут бойы машиналар қозғалысын бақылап, жүргізушінің қауіпсіз көлік жүргізуі туралы ойлау керек. Бұл маңызды, себебі жасөспірімдер автокөлік жүргізуді үйрене бастағанға дейін, олардың қауіпсіз көлік жүргізуі туралы ұрандарды үйренуі аса маңызды.

Балалар үшін қауіпсіз жер бар, олар біршама уақыт тұра алатын және машиналардың тұрақты ағыны өтетін жолды немесе қиылысты таңдаңыз.

Сендер ғимаратқа оралмас бұрын, балалармен олар қозғалыстағы автокөліктерді бақылау арқылы көре алатын нәрселер туралы сөйлесіңіз, және оларға көлікті қауіпсіз жүргізудің кейбір келесі түрлеріне назар аударуды ұсыныңыз:

- Жүргізушілер қауіпсіздік белдігін тақпаған
- Жолаушылар қауіпсіздік белдіктерін тақпаған
- Жүргізушілер ұялы телефондарды пайдаланады
- Көлікті қауіпсіз жүргізу, яғни қиылыстарда тоқтамайды, машиналар өзінің жол жолағында жүрмейді және жылдамдық асырады

Бәлкім, жүргізушілер көлік жүргізген кезде көрсететін қауіпті көлік жүргізудің бір немесе екі түріне зейін қойған дұрыс болар. Топ(тар) олар бақылау жүргізу кезінде көретін деректерді жазуға арналған тіркеу парақшасын әзірлеу керек.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрамдас бөлігі

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

САБАҚ: Қауіпсіз Жүргізуші Бақылау (Жалғасы)

Бақылаудан кейін

Топ(тар) өз бақылауын аяқтағаннан кейін, өз бақылаулары туралы хабарлау үшін, оларды бірге жинаңыз. Олар өздерінің жиналған деректерін талдау керек – мысалы, жүргізушілердің қандай пайызы қауіпсіздік белдігін таққан/қауіпсіздік белдігін тақпаған? Графиктер немесе диаграммалар түрінде өз қорытындыларын ұсынуды сұраңыз.

Кейінгі жоба

Сіз, балалардан жарнамалық науқанды әзірлеуді сұрап, осы сабақты жалғастыра аласыз, оның мақсаты – жүргізушілерді көлікті жүргізген кезде белдіктерді тағуға және ұялы телефондарды пайдаланбауға жігерлендіру.

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

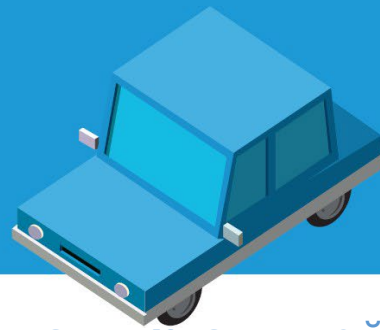

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің құрамдас бөлігі

ЖОЛ ҚАУІПСІЗДІГІ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ ПАКЕТІ

12-14

САБАҚ: Сертті уәде жазылған ашықхатты ойлап шығарыңыз⁶

Оқытушы жазбалары: Сабақты оқытушы жүргізеді. Жазбалар топ жетекшісіне арналған, балаларға үлестіруге арналмаған.

Қажетті уақыт: 45 минут.

Негізгі ұран: Шешімді жастар қабылдасын.

Мақсаты: Жастарға жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша негізгі ұрандарды ойластыруға және олардың жеке жүріс-тұрысының оларға қауіпсіздікте болуға қалай көмектесетіндігін түсінуге мүмкіндік беру.

Осы топтық сабақ балалардың ұжыммен сертті уәде жазылған ашықхат немесе плакат жасауы үшін әзірленген. Осы тапсырма идеясы келесіде негізделеді: топтағы барлық балалар жол қозғалысы қауіпсіздігінің ережелері талқылап, оларға қатысты өзінің адалдығына серт беру керек, кейін сертті уәде жазылған ашықхат жасап, оған әр бала өзінің қолын қою керек.

Топтағы балалар ережелердің немесе сертті уәделердің өзінің жеке тізімін жасасын. Осы ережелерді жасау бойынша жұмыс ұжыммен, топта белсенді талқылау арқылы жүргізілу керек. Оларға сертті уәделердің өз тізімін 5 және 8 аралығында шектеуді ұсыныңыз, бұл олардың тапсырмасын қиындатады, себебі балалар қандай мәселелердің маңызды екендігі туралы ойлануға мәжбүр болады.

Жастар қандай сертті уәделер беретіндігі туралы шешімге келгеннен кейін, олар қол қоятын жеке ашықхаттар ойлап шығару керек, немесе олардың барлығы қол қоятын үлкен топтық плакат жасау керек.

Төменде сертті уәделер жазылған ашықхат мысалы келтірілген.

Жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша сертті ашықхат

6

Уәде

- Тоқта, қара және тыңда
- Қауіпсіздік белдігін тақ
- Ешқашан жолдардың жанында айналсоқтап жүрме
- Ешқашан жолдан өткен кезде мобильді құрылғыны пайдаланба
- Жүргізушіге кедергі жасама
- Кешкі-түнгі мезгілде ашық түсті бол

⁶Осы материал бастапқыда СИЗДІН/Жастар жол қауіпсіздігі үшін ұйымымен жарияланды және біз оларды пайдалануға рұқсат берген үшін оларға алғыс білдіреміз. www.youthforroadsafety.org

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

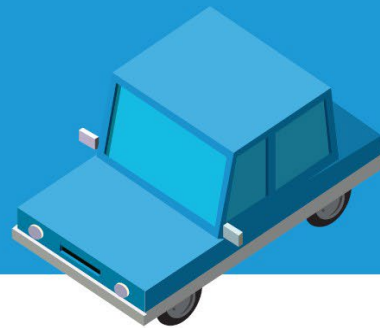

FIA FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздігінің ұйымдастырылуы

ЖОЛ
ҚАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

12-14

Құрметті ата-ана,

Жол-көлік оқиғаларында зардап шеккендер санын қысқарту бойынша жоба аясында, Сіздің балаңыз жол қозғалысының қауіпсіздігі пәнін меңгерді.

Жасөспірімдер ойындарды, шығармашылық сабақтарды, әңгімеші атынан әңгімелеуді, және тәжірибелік сабақтарды қамтитын әр түрлі шараларда қатысты.

Осы сабақтар міндеті баланы жолдарда өзін қауіпсіз ұстауға үйрету болып табылды және келесі ұрандарға негізгі екпін жасалды:

Аса сақ бол және әрқашан қауіптерге назар аудар.

Жолдардың жанында тәуекелге барма.

Жол қозғалысының қауіпсіздігі барлығы үшін.

Құрдастар тарапынан көрсетілетін қысымнан сақтан.

Әрқашан қауіпсіздік белдігін тағып жүр.

Жасөспірімдер есейген сайын, олар кіші жастағы балалармен салыстырғанда зор тәуелсіздікке ие болады. Оған қоса, жасөспірімдер өз мүмкіндіктерін сынауға ұмтылу беталысына ие, бұл жоғары тәуекелмен байланысты болуы мүмкін, олар өз күшін асыра бағалайды, сонымен қатар, құрдастар алдында беделін түсірмеуге тырысып, немесе олардың тарапынан көрсетілетін қысымға ұшырап, қауіптерді елемей және қауіпсіз жүріс-тұрыстар машықтары туралы ұмытып, олар тәуекелге барады. Осы жас тобы жоғары дәрежеде жолдардағы жоғары тәуекелге ұшырайды.

Осы жоба жастарды толық шамада өздерін жолдарда қауіпсіз ұстауға үйретеді, және олардың жолдардағы қауіптерді болжау және ұғыну қабілетін жоғарылатады, сонымен қатар оларға құрдастар тарапынан көрсетілетін қысымды анықтауға және оған төтеп беруге көмектеседі.

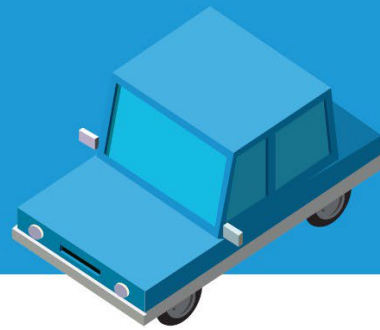
Ата-ана ретінде, сіз балаңыз үшін бой түзерлік мысал болып табыласыз, Өтінеміз, кез келген қолайлы жағдайда, жолдардағы сіздің жеке әрекеттердің жақсы мысалын көрсетіп, жол қозғалысының қауіпсіздігі бойынша осы ұрандарға екпін жасаңыз. Жолдағы және автокөліктегі сауатты жүріс-тұрысты бақылап, бала ол өмір бойы қолданатын, жолдағы қауіпсіз жүріс-тұрыстың жақсы машықтарын иемденеді.

Сіздің қолдауыңыз үшін көп рахмет және қауіпсіздікте болыңыз!

[Аты-жөнін/ Ұйым атауын енгізіңіз]

ЖОЛ
КАУІПСІЗДІГІ
БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ
ПАКЕТІ

12-14

Алғыс

The Eastern Alliance of Safe and Sustainable Transport осы материалдарды әзірлеуде қолдау көрсеткені үшін келесі ұйымдарға алғыс білдіреді.

Brake, The Road Safety Charity
www.brake.org.uk and www.roadsafetyweek.org

European Bank
for Reconstruction and Development

Еуропа қайта құру және даму банкы
www.ebrd.com

FOUNDATION

FIA Foundation
www.fiafoundation.org

Ұлыбритания Көлік министрлігі және Think! Campaign
think.direct.gov.uk

Youth for Road Safety
www.youthforroadsafety.org

European Bank
for Reconstruction and Development

Eastern Alliance for Safe
and Sustainable Transport

FOUNDATION

«Ортақ жол» жол қозғалысы қауіпсіздік пен ұтымдылығын